

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN

NUMMER 44 □ 08-09-10/2004 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Beelden van toen en nu

De Molen Dom,
eens schakel
tussen de milde aarde
en het dagelijkse brood.

“Onze Nijlense molens waren vergroeid met het land en het volk, waarvan ze de vlijtige en onversaagde dienaars waren”, schrijft Paul Van Camp in nummer 12 van De Poemp. “Ze waren als levende, bezielde wezens in de dorpsgemeenschap, een onmisbaar deel, een schakel tussen de milde aarde en het dagelijkse brood!”

In het fotoalbum van de Familie Van Ek vonden wij onlangs tot onze vreugde dit plaatje van de belt- of bergmolen Dom (Stationsplein) in het begin van vorige eeuw. De molen werd in 1856 door de familie Dom gebouwd, waarschijnlijk als vervanger van een houten molen. Deze familie blijft ervan eigenaar tot in 1939, wanneer Jan Lodewijk Op de Beeck (alias Louis Beek) de molen overneemt. De molen Dom bood een mooi dorpsgezicht tot het begin van de Eerste Wereldoorlog in 1914. Dan verliest hij kap en wiken. Nog later wordt de molenberg afgegraven, zodat wat rest van het gebouw nu in een put lijkt te staan. De oorspronkelijke molen werd bovendien erg ingebouwd. Hij lijkt nu meer op een niet zo sierlijke blokkendoos. Sic transit gloria mundi, hoe 's werelds schoonheid vergaat...

Lieve Lezeres en beste Lezer,

Erfgoed in gevaar! wordt het thema van de Vlaamse Erfgoeddag in 2005. “Allerlei rituelen, spelen, zegswijzen en vaardigheden verdwijnen snel. De herinnering aan hoe het ‘vroeger’ ging – voor of zelfs na de Tweede Wereldoorlog – verdwijnt. Wat zongen de kinderen op de speelplaats of op de straat? Welke spelletjes werden er gespeeld? Hoe verliep een trouwfeest? Wat was een ‘suisse’ en waarom was die nodig? Er is een reëel gevaar dat onze (klein)kinderen niet meer weten hoe het was.” Dat lezen wij in de uitnodiging voor de Erfgoeddag Vlaanderen 2005. >>

Woord vooraf
Erfgoed in gevaar!

Een en ander sluit bijzonder goed aan bij het opzet van een groep "Poempisten", nu haast een kwarteeuw geleden. "Het verleden bewaren voor de toekomst" is ook vandaag nog hun slagzin. Met hun overigens bescheiden tijdschrift willen zij steeds weer het dorpsgeheugen opruimen. En zij werken of helpen mee aan een trits bijzondere activiteiten. Even een tijp van de sluier lichten:

- Er komt in 2006 of 2007 een prachtige opvoering van "De Moord van Nijlen," een "Sotternie van Kempische Overlevering" opgetekend door Jozef Simons. De Gemeentelijke Cultuurraad staat borg voor een enige samenwerking tussen diverse verenigingen.

- Zij blijven ijveren voor een dia-

mantmuseum in de Spoorweglei. Het gemeentebestuur moet de aankoop van slijperij Lieckens nog afronden, maar er is goede hoop dat het in orde komt.

- Over de viering "150 jaar spoorwegen in de Kempen" had De Poemp het al eerder.

- En natuurlijk blijft de Grote Ontmoetingsdag. Maar daarover later meer nieuws.

De Poempisten willen dus duidelijk blijven weten hoe het vroeger was, beste Lezer(es). Want een volk dat zijn verleden niet meer kent, verliest zijn eigenheid, zijn zelfbewustzijn. Andermaal veel leesplezier toegewenst met deze nieuwe Poemp!

Walter Caethoven.

Poemp 44

Lieve Lezeres en beste Lezer,

Voor u ligt Poemp 44, het laatste nummer van de 11de reeks. Het heeft ons weer zweet, maar zeker geen tranen gekost om uw lijfblad bij de drukker af te leveren.

Onze "dragers" vragen de "binnendorpse" leden hun bijdrage voor de vier volgende nummers rechtstreeks te betalen (6 Euro). Onze postabonnees nodigen wij speciaal uit hun abonnement te hernieuwen met de bijgevoegde overschrijving (7 Euro). Wij beloven u dan de volgende Poemp, tot en met nummer 48, trouw toe te zenden!

De Poemp.

Gedichten van toen

Bladerend in mijn oude schoolboeken stuitte ik op het mooie gedicht "Het Geschenk" van Rosalie Loveling. Rosalie werd geboren in 1834 en overleed jong in 1875. Zij en haar zusters Virginie en Pauline waren in de jaren vijftig van de 19de eeuw zeer gekend in het literaire Vlaanderen. "Het Geschenk" werd een echte klassieker. Duizenden meisjes en jongens hebben het op school geleerd. Op familiefeestjes werd het thuis voorgedragen... en menig traan werd weggepinkt. Nog vele ouderen zullen het in hun jeugd geleerd hebben... en het met ontroering herlezen!

Hypoliet Budts.

Het Geschenk

uit: *Gedichten 1870*

I

Hij trok het schuifken open,
Het knaapje stond aan zijn zij
En zag het uurwerk liggen:
'Och, Grootvader, geef het mij!'

- 'Ik zal 't u wel eens geven,
Toekomende jaar misschien,
Als gij wel leert en braaf zijt,'
Zeï de oude, - 'wij zullen zien.'

'Toekomend jaar!,' sprak 't knaapje,
'O, Grootvader, maar dan zoudt
Ge lang reeds kunnen dood zijn;
Ge zijt zo ziek en zo oud!'

En de oude man stond te peinzen,
En hij dacht: 'Het is wel waar!'
En zijn lange vingren streelden
Des knaapjes krullend haar.

Hij nam het zilvren uurwerk,
En de zware keten erbij,
En lei ze in de gretige handjes:
't Komt nog van uw vader,' sprak hij.

II

Daar was een grafje gedolven;
De scholieren stonden errond,
En een oude man boog met moeite
Nog een knie naar de grond.

Het koele morgenwindje
Speelde om zijne haren zacht;
Het gele kistje zonk neder;
Arm knaapje, wie had dat gedacht!

Hij keerde terug naar zijn woning,
De oude vader, en weende zo zeer,
En lei het zilvren uurwerk
In 't oude schuifken weer.

Rosalie Loveling.

(19 maart 1834 - 4 mei 1875)

Potgieter schreef in 1871 aan Busken Huet over 'de Jufvrouwen Loveling, voor wier versjes ik de halve nieuwere Vlaamsche letterkunde cadeau doe.' En volgens Karel van de Woestijne was het Virginie Loveling die hem, toen hij nog een kind was, wakker had gemaakt voor de poëzie.

De Sint-Willibrorduskerk

een bijdrage tot de parochiegeschiedenis van Nijlen

Zevende aflevering:

1940 – 1945. Oorlog brengt andermaal verwoesting

“Weer werd Vlaanderen verwoest. En niet het minst werd het Pallieterland, het rustige land langs de Nethe, door den oorlogsgeselschap getroffen... Torens, kerken sprongen onder kwade dynamiet. Monumenten, welke roemvolle pagina’s waren uit onze glorierijke kultuurgeschiedenis, vlogen aan splinters...” Aldus prof. Stan Leurs in het boekje “Verwoestingen van de Zuiderkempen”. ⁽¹⁾

Op 10 mei 1940 brak de tweede wereldoorlog uit. De Duitsers rukten in vliegende vaart op. Reeds op 11 mei lieten de Belgische genietroepen de bruggen ten noorden en ten oosten van Herentals springen. De angst sloeg toe en zoals in 1914 trok weer een eindeloze stroom van vluchtelingen de straat op... Op maandag 13 mei werd de kerk van Grobbendonk gedynamiteerd. De dag daarop, dinsdag 14 mei, was de kerktoeren van Nijlen aan de beurt, samen met de torens van Bevel, Gestel, Kessel en Berlaar, de oudste van de streek. De kerken van Grobbendonk, Bevel en Berlaar werden volledig verwoest. De merkwaardige kerk van Kessel, beschouwd als één van de mooiste van de ganse Kempen, werd tot tegen de zijkapellen vernield. De waanzin van de oorlog had weer eens toegeslagen. De torenspits van de Nijlense dorpskerk was volledig vernield. Ook een gedeelte van de kerkdaken tegen de toren waren door het neervallende puin ernstig beschadigd. De toren zelf, alhoewel bovenaan flink gehavend, bleef toch overeind.

Prof. Stan Leurs vervolgt in vorenvermeld boekje:

“Het mag voor Nijlen wel een noodlottige voorbeschikking lijken, hun

kerk voor de tweede maal te verliezen. In ’t begin van den vorigen wereldoorlog immers, werd door de Belgische militaire overheid de kerk van Nijlen in brand gestoken en vernield ⁽²⁾. Na een lijdensweg, die jaren heeft geduurd, werd de kerk in haar vroegeren vorm hersteld, werd de sierlijke “houten ton” (houten plafondbekleding) nogmaals hernieuwd en bracht ze de bevolking van Nijlen in waren feestroes, toen de plechtige wijding en de eerste H. Mis plaatsgrepen.

Lang heeft Nijlen niet mogen genieten van zijn parochiekerk. Zelfs nu het kerkhof was onteigend en verdwenen, nu de omringende huizen waren gesloopt en afgebroken en de kerk alzoo op een open plein een beter uitzicht was gegeven, heeft een oorlog onmeedogend alles verwoest en neergehaald. De toren werd opnieuw ondermijnd en de katastroof heeft niet op zich laten wachten. Met ruw geweld is de toren uiteengesmaakt, het dak der kerk opgelicht geworden en stukken steen, kalk, ijzer en hout overal in het ronde weggesmeten. Gezien juist de open vlakte waarin de kerk stond, heeft de ontploffing ringwaarts al de huizen verwoest. Daken, deuren en vensters werden met steenen en ijzer bekogeld

en doorzeefd en ten tweeden male, maar nog gruwelijker dan voorheen, werd Nijlen in zijn hart getroffen.” Nog geen volle maand na de vernieling werd aan architect D. Beeck van Mechelen de opdracht gegeven om een lastenboek voor de herstelling op te stellen.

Op 20 juni 1940 meldde de provinciale conducteur C. Leflot de Bestendige Deputatie dat de kerk erg te lijden had gehad van ‘het springen van den toren’. “Om meerdere schade te vermijden, ware het wenschelijk, dat

In 1940 pleegde de Belgische genie een dynamietaanslag op de toren van de Willibrorduskerk. De foto toont hoe zwaar hij andermaal beschadigd werd. Op 16 mei 1940 kwamen Duitse soldaten met een opgeëiste tandem naar Nijlen. Ze wilden de brug over de Kleine Nete onbeschadigd in handen krijgen, maar het kunstwerk was al vernield.

voor de winterperiode de noodige herstellingen zouden uitgevoerd worden. De dak-, timmer- en metselwerken en de gewelven zouden definitief kunnen hersteld worden. Wat het glaswerk betreft, dit zou voorlopig door dubbel wit glas kunnen vervangen worden.”

Een amateurfoto uit 1940 van de gedynamiteerde toren.

Op 10 september werd de aanbesteding gedaan. De werken werden toegewezen aan aannemer M. Smets voor 744.859,50 frank. Op bevel van de Duitse overheid werden de werken, geleid door de architecten Beeck en De Groodt, echter stil gelegd; volgens de kerkfabriek op 28 februari 1943. De toren was hersteld tot boven de galmgaten.

In die toestand, zonder spits, bleef de toren jaren staan. De kerkfabriek vroeg derhalve in haar zitting van 2 oktober 1949 aan de gouverneur om de werken weer aan te vatten.

Op 5 juni 1956 werd een raming opgesteld door de architecten F. De Groodt en D. Beeck voor de “Heropbouw van de torenspits..” Onder de rubriek “Bijzonder ijzerwerken” vinden we een niet onaardige beschrijving van de windhaan en de bol...⁽³⁾ Pas in de loop van het jaar 1958 werd een nieuwe torenspits geplaatst, niet meer getimmerd met zware balken zoals het eeuwenlang gebruikelijk was, maar met een be-

tonnen skelet.

Op 20 januari 1960 werd machtiging gegeven om verdere werken uit te voeren. De subsidie hiervoor werd vastgelegd en verdeeld over de staat 60%, de provincie 20% en de gemeente 20%. Op 19 november 1963 gebeurde de definitieve oplevering. De Nijlense dorpskerk was weer eens in haar oude luister hersteld.

Beschrijving van het huidige kerkgebouw

In opdracht van de kerkfabriek stelde A.M. Consult in 1997 een “bronnenstudie” samen, of een archief- en bibliotheekonderzoek met het oog op een bescherming van overheidswege van de volledige kerk en een zich opdringende restauratie. Hierin beschreven ze het huidige kerkgebouw als volgt. “De huidige Sint-Willibrorduskerk is een driebeukige hallenkerk met driebeukige kruisbeuk. Het koor, met vijfzijdige absis geflankeerd door een zijkapel met driezijdige absis in het noorden en een ondiepe kapel met dienstvertrekken in het zuiden. De beuken, koor en kapellen zijn overdekt met houten spits-tongewelven onder een ingewikkeld dakenplan: drie parallelle zadeldaken boven de middenbeuk tot het koor, de zijbeuken en tot de zijkapellen. De westertoren is een uitspringend massief op vierkant grondplan met een traptoren onder natuurstenen

kegeldak en spaarzame doorbrekingen: een inkompartij en spits-boogvormige galmgaten. Het torenmassief wordt bekroond met een ingesnoerde naaldspits. De eerste verdieping van de toren is overwelfd met een kruisribgewelf met gesculpteerde en figuratieve hoekkraagstenen.” (Dossier Kerkfabriek).

De middeleeuwse toren in witte Gobertangesteent wordt in deze studie aan het einde van de 14de eeuw gesitueerd. Aan het portaal werden wijzigingen aangebracht en ook het venster boven de ingang dateert uit een latere periode. Dat de toren een profaan karakter zou hebben, dat hij voor de inwoners als donjon, zoals Stockmans veronderstelde, zou geïnd hebben is weinig waarschijnlijk. Toch zal de toren in de loop van zijn eeuwenoud bestaan zeker in noodsituaties dienst gedaan hebben. Zeker als uitkijkpost in benarde tijden en voor de bewaring van de gemeentelijke archieven.

Volgens dezelfde bron wijst de architectuur van de vier westelijke traveeën van de beuken naar een bouwperiode tijdens de tweede helft van de 15de eeuw. Slechts enkele gevelementen zijn origineel. Toch moeten we ons afvragen wat er eigenlijk nog echt origineel is na de brand van 1587, de beschieting en de brand in 1914. De dynamitering van

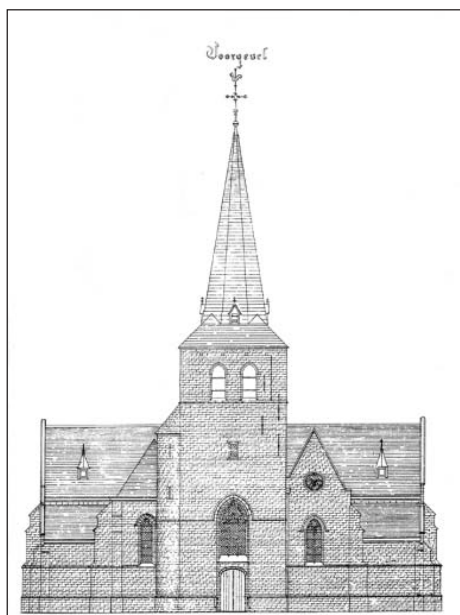

Bij de plechtige inhaling van pastoor Martin in 1952 droeg de toren een voorlopig kruis. Pas in 1958 werd een nieuwe torenspits geplaatst.

de toren in 1940 beschadigde gelukkig de rest van de kerk niet zwaar.

In de volgende Poemp hebben wij het over het interieur van de huidige kerk en sluiten wij deze reeks af.

Frans Lens.

Plan van de kerk (1900).

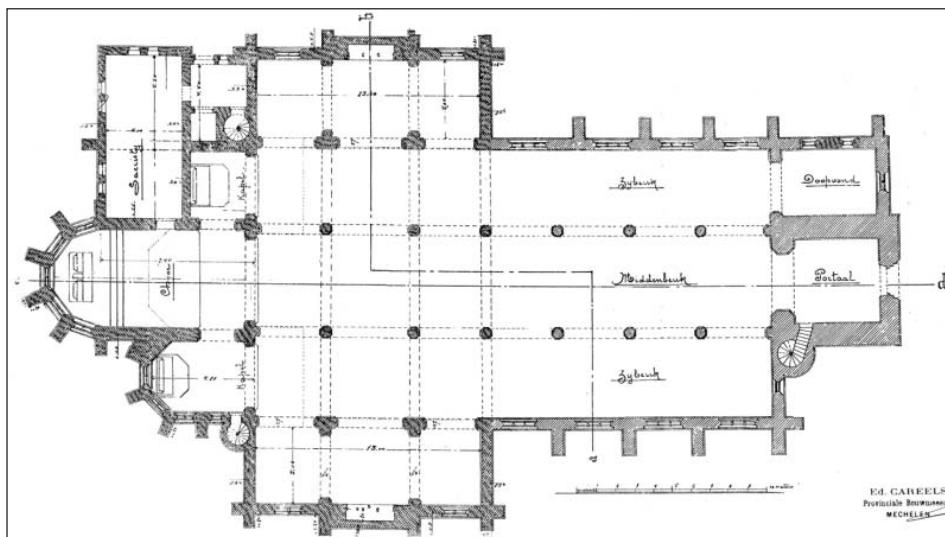
Foto links : gebouw anno 2004.

(1) Leurs, Stan, prof. dr. ir. : *Verwoestingen in de Zuiderkempen*. Inleiding, eerste pagina. Leurs beschrijft in het kort de verwoestingen aangebracht aan de kerken van Kessel, Berlaar, Nijlen, Bevel, Gestel en Grobbendonk. Tragisch vond hij vooral de vernieling van de kerktoeren van Berlaar en van de kerk van Kessel. Die laatste beschreef hij in dit werkje als de "Lentebloesem van de jonge, wordende, Brabantsche gothiek". De torens werden door het wijkende Belgisch leger gedynamiteerd. Het bracht hun geen enkel voordeel in de strijd tegen de Duitse troepen...

(2) Wie stak in 1914 de kerk in brand? Op 1 oktober 1914 opende een Duitse veldbatterij vanuit Lillo het vuur op de Belgische vlag aan de kerktoeren. Volgens het verslag van pastoor Van Looy werd tweemaal door de spil geschoten, één obus trof het torentje bij de sacristie, één doorboorde het dak en nog twee andere troffen het steenwerk van de toren. Het is dan 7u30. Steeds volgens het verslag van de pastoor steeg even

voor 8 uur de eerste rookwolk uit de toren op. Om 9 uur stond hij in lichterlaaie. Merkwaardig in dit verband is het verslag van Edmond Laenen sr, toen wachtmeester op het fort van Kessel. Hij stelt zonder enige twijfel dat de kerk door Belgische soldaten in brand werd gestoken. Nu, wat ook de preciese toedracht geweest is, de St.-Willibrorduskerk brandde helemaal af. Tal van kunstschatten gingen verloren... of werden gauw gestolen!

(3) In het bijvoegsel van het lastenboek wordt de windhaan gedetailleerd beschreven : " De vernielde torenhaan dient vervangen te worden door een nieuwe, te maken in geslagen rood koperplaat, dubbelwandig. De haan wordt voorzien van een stevige koperen buis die hem in verticale zin doorboort." Enzoverder!

Geraadpleegde bronnen:

Stockmans: *Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel* (1910)

Fl. Prims : *Het parochiewezen in de Antwerpse Kempen* (1948) - *Album pastorum Campiniae* (1952)

Fl. Donnet: *Inventaris der kunstvoorwerpen in de openbare gestichten bewaard* (1910) – 4de deel: Nijlen (vanaf p. 420)

Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische Bedehuizen – Kanton Lier - 1975

Verder nog een aantal beknopte beschrijvingen in *Provinciale Gidsen*, in het *Geschied- en Aardrijkskundig Woordenboek van De Seyn*, in de *W.P. encyclopedie van Vlaanderen*, enz.

Rijksarchief, Antwerpen
Bisschoppelijk Archief (UFSIA)
Kopie in eigen bezit van bijna alle dekanale visitaties : enkele (weinig zeggende) laat 16de-eeuwse; alle, bijna ononderbroken, vanaf 1610 tot circa 1715.

Provinciaal Archief: 19de-eeuwse gegevens over de Nijlense dorpskerk, vergrotingen, vernieling door brand in 1914, dynamiteren van de toren in 1940, heropbouw...enz.

Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Recent opgemaakte inventaris van de belangrijkste gebouwen, huizen... in onze dorpen. Hierin een bouwkundige beschrijving van de kerk, maar geen nieuwe gegevens over de geschiedenis.

Heemkring De Poemp bezit een aantal foto's van het kerkgebouw en kopies van historische (bouw)documenten.

Grondplan van de Willibrorduskerk volgens het in 1900 door architect Carreels getekend plan.

Priester Jos Van Hove of Jos Post

*'k Heb menig uur bij u
Gesleten en genoten,
en nooit en heeft een uur met u
me een enkle stond verdrotten...
Guido Gezelle.*

Op 8 juni 2004 overleed in Kessel priester Jos Van Hove, alias Jos Post. We zullen zijn inzet, de warmte die hij uitstraalde, zijn vriendschap en trouw nooit vergeten. Zijn humor werkte aanstekelijk. Hij vertelde ooit dat hij tijdens zijn uitvaartdienst zelf gaarne zou preken, "dan zou hij de mensen nogal eens doen lachen."

Postmeester

Jos was de zoon van de postmeester; vandaar zijn bijnaam Jos Post. Hij geleek zo op zijn vader, dat mensen die lang uit Kessel weg waren hem bij een weerzien met een *dag postmeester* begroetten. Zijn bijnaam was hier zo ingeburgerd dat velen hem *meneer Post* noemden. Dat deed hem veel deugd. Heel zijn actief leven bracht hij door als leraar in Mechelen aan het Klein Seminarie- Berthoutinstituut (1948-1983) en aan de Vrije Middelbare School (1965-1983). Hij gaf er o.a. Latijn. Wanneer we twijfelden aan de juiste vertaling van een Latijnse tekst riepen we dankbaar zijn hulp in. Meer dan twintig jaar heeft hij zich na zijn pensionering bij manier van spreken dag en nacht ingezet voor de parochie van Kesseldorp. Later kwamen daar nog Kessel-Statie en Bevel bij. Waar men hem ook vroeg, hij stond er. Niets was hem te veel. Welke gepensioneerde doet hem dit na?

Mens als alle anderen...

Toch was Jos een gewone mens zoals alle anderen. Zo lustte hij een pintje, soms meer dan één. "Ja", zegde hij dan achteraf, "dat 'n mens dorst heeft, dat ziet niemand, maar dat hij te veel gedronken heeft, dat ziet iedereen". In feite bedoelde hij *te veel gedronken*, want dat gebeurde, onder ons gezegd, af en toe wel eens.

Hij was fier op zijn meest bekende Mechelse bijnaam *'t voske*, niet alleen omwille van zijn (reeds vele jaren verloren) rosse haren, maar om zijn sluwe

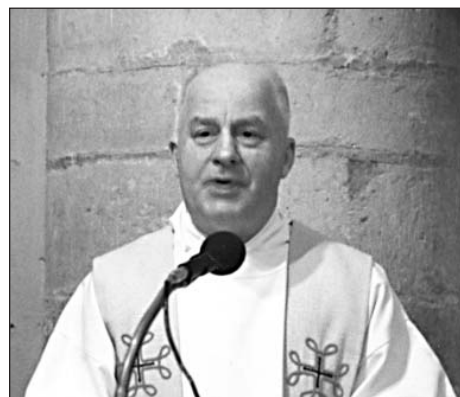
manier om iets op te sporen en deugneten te pakken. Geslepen als een vos hield hij volgens zijn oud-studenten er echte detectivemethoden op na om dingen uit te zoeken en te ontdekken. Hij spiegelde zich aan drie voorbeelden. Op de eerste plaats aan Reinaart de Vos: slim, sluw en geslepen en niet te vangen, zeker niet voor één gat. Zijn tweede voorbeeld ligt voor de hand: Tijn Uilenspiegel: grappen en grollen uithalen, blijgezind door het leven gaan, zonder complexen elke dag beleven als een feest. Als hij ergens binnenkwam, was het zoals Felix Timmermans het ooit zegde, alsof de zon binnenwandelde. En moest hij zijn mond houden, dan spiegelde hij zich aan Willem de Zwijger...

Wanneer hij ergens mis ging lezen, stond hij meestal een uur op voorhand klaar, maar 't kon niet rap genoeg gedaan zijn, vooral in de week. Mensen die vijf minuten te laat arriveerden, waren bijna nog vlugger buiten. 't Was altijd geen mis volgens het voorgeschreven ritueel: vergat hij iets dan viel hij toch altijd op zijn poten. Als hij na de communie de kelk afdroogde, kon men goed zien dat hij thuis nooit of toch zelden de afwas moest doen.

Vele vrienden

Hij had vele vrienden. De oud-monitoren en monitrices van de vakanties van de Christelijke Mutualiteit droegen hem op handen. Bouillon, waar de deken hem in de hoofdkerk in het Frans liet preken, Melchtal in Zwitserland... zijn zoveel mooie herinneringen.

En van echte vrienden gesproken. Jos had behalve zijn twee broers, Jan die ongehuwd bleef, en Joris, pater in Tongerlo, enkel nog wat verre achterneven en -nichten. Jan kon spijtig genoeg niet aanwezig zijn tijdens de begrafenis en Joris leidde mee de dienst aan het altaar. De eerste rijen in de kerk waren dus leeg gebleven, want voorbe-

*Jos Van Hove : rusteloos priester
en zelfbewust Vlaming.*

houden voor de familie die ze niet hadden. Tot de begrafenisondernemer er iemand kwam neerpoten, een man die er de hele tijd zeer, zeer ongemakkelijk bijzat. Nee, het was helemaal geen verkiezingsstunt, alhoewel sommigen dat wel meenden. De man die er zat, was gewezen minister-president Luc Van den Brande, een van Jos' beste vrienden.

Grafschriften

Van zijn grafschriften, hij noemde het 'grasschriften', is vooral dat van Kesselaar Mon Roelants verspreid. Die was beter gekend als Mon Sigaar, een brave man die het bij manier van spreken zelfs tijdens zijn slaap nog aan het uitleggen was:

*Ongelooflijk maar waar,
Eindelijk zwijgt Mon Sigaar.*

Ook voor Chroestjeff, die ooit eens met een schoen op tafel klopte, heeft hij er een heel passende geschreven:

*Om zijn manier van doen
bewaart men zijn asse in een schoen.*

Jos heeft er ook twee voor zichzelf geschreven. Eén ervan haalde pastoor Juul Geerts aan tijdens de uitvaartdienst. Een tweede, maar iets langer, is ook gekend:

*Hier rust Jos Post
eenzaam en bemost
hij heeft in zijn leven
wat "afgecosst"*

En tenslotte nog het wat bravere:

*Kruis, in het Engels cross,
vandaar dit grafschrift
voor priester Jos.*

De rusteloze heeft eindelijk rust gevonden. In de hemel zal er nu zeker meer gelachen worden!

Frans Lens.

Jef Verheyen schilderde het licht

Jef Verheyen werd geboren te Itegem, bracht zijn jeugd door in Nijlen en overleed in de Provence. Hij werd een befaamd schilder en zijn werken werden in alle musea en grote verzamelingen van Europa opgenomen. Zonder overdrijving mogen wij hem een kunstenaar van onze bodem noemen.

Vóór het leven van de kunstenaar is er het gewone leven, het leven van de dorpsjongen met fratsen en kattenkwaad. Bij Jef is dat niet anders geweest. Hij werd geboren in Itegem op 6 juli 1932, maar belandde reeds als peuter met vader Nar en moeder Mitteke te Nijlen. Het jonge gezin vestigde zich op de hoek van het kerkplein in een bescheiden verfwinkeltje. Later zouden er in het huwelijk van Bernard (Nar) en Maria Paulina van Hove, alias Mitteke Tip, nog elf kinderen geboren worden. Jef was de eerste van het dozijn van deze brave huisschilder-decorateur en de eenvoudige, maar talentrijke moeder Mitteke.

Omdat Jef in “het dorp” woonde, moest hij, eens de “papschool” ontgroeid, naar de “ouw krak”, in die tijd één van Nijlens lagere jongensscholen. Nu zit het Githo in die plaats. In 1940 brak de oorlog uit. De jeugd hield zich bezig met bijwijlen onwaarschijnlijke deugnietereien. Het gezin was ondertussen verhuisd naar de Nonnenstraat. Op de duiventil van vader Nar werden niet alleen schilderijen gemaakt, de Nijlense jeugd smeedde er ook fantasierijke plannen. Alle kattenkwaad vertellen dat Jef en zijn vrienden uithaalden, zou een heus boek opleveren, denk ik. Hierna toch een kleine keuze.

Dynamiet en stoomboot

Op zekere dag trokken de mannen naar de Flierenberg om er Duitse koptelefoons te bemachtigen. Ze wilden namelijk een telefoniesysteem uitbouwen om snel met mekaar in

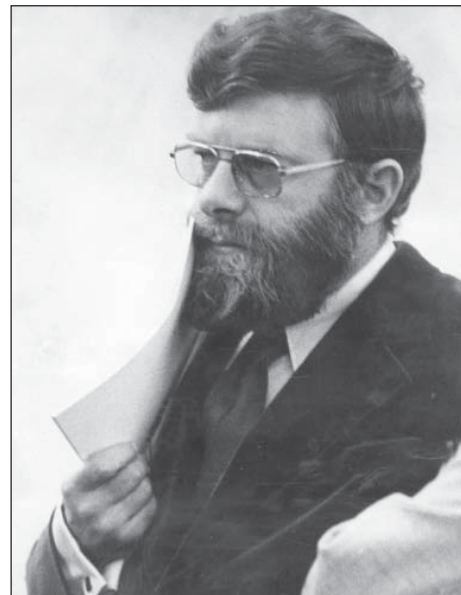
contact te kunnen treden. Ze maakten een koffer buit. Maar wat bleek? De koffer bevatte geen koptelefoons, wèl dynamietkorrels. Er werd dan maar besloten met de verovering een raket te bouwen. Toen dat tuig af was, stelden ze zich verdoken achter de kerk op. De spanning stond op hun gelaat te lezen. Het resultaat van hun ingenieus werk stond daar. Zou de ontsteking werken? Was de stuwkracht voldoende sterk? Al deze vragen werden met een knal beantwoord. De raket ging de hoogte in, en dan werd het lopen. Het tuig vloog zo hoog en ver dat het ergens achter de spoorweg, nabij een huis, insloeg. Natuurlijk had niemand wat mispeuterd. Zo was het toen, zo is het ook nu.

Het communicatiesysteem is er achteraf toch gekomen. Het was zo knap uitgedokterd, dat sommigen dachten aan een spionagesysteem. Vele ideeën werden mee gesmeed door de kinderen van een Nijlense smid. En dat leverde soms verrassende projecten op. Benzine was in de oorlogsjaren een kostbare brandstof. Dus gingen de “mannen” ze bij de soldaten zoeken. Een jerrycan werd buitgemaakt, maar bleek water te bevatten. Pech. Dan maar bij vader Nar wat benzine “lenen”. Met een klomp en een ouderwets schoensmeerdoosje werd een stoomboot gebouwd. De stoom werd gestookt met de geleende benzine. En het ding heeft echt op de Nete gevaren!

Opleiding

Jef was iemand die wist wat hij wou. Een durver en een vechter. Dat was

nodig, want het werd hem niet gemakkelijk gemaakt. Hij kreeg in zijn jeugd af te rekenen met een oogziekte. Die genas wel, maar leverde Jef een zware bril op. Een groot deel van zijn kindertijd zag hij slechts schimmen. Later zou hij moeten afrekenen met vooroordelen over zijn kunst. Maar talent had hij, en hij zou er iets mee doen.

Jef Verheyen, alias Jef Tip.

Thuis hing overal de geur van verf. Toen de jonge Jef een keer in de schrijnwerkerij van Verwerft was, zei één van de gasten : “Wel, Jef, ga mut schilder weurre, jonge, da’s echt iet veur a”. En zo belandde Jef in het avondonderwijs van de Lierse academie. Zijn vader had hij verteld dat hij ging studeren voor huisschilder – decorateur, wat vader Nar natuurlijk verheugde! Kunstschilderen kreeg nooit zijn goedkeuring. “De kost moet ge kunnen verdienen”, zei hij, “en die doekenschilderijen, dat brengt geen geld in ’t laatje!” Jaren later bleek dat een verkeerde inschatting, maar als we alles op voorhand wisten... Jef volgde hoe dan ook trouw drie jaar avondcursus in Lier.

Toen de diploma-uitreiking kwam, was vader Nar nog altijd overtuigd een bekwaam huisschilder als opvolger te krijgen. In Lier wandelden de leraars en de leerlingen met de opgekomen ouders door de galerijen met mooie schilderijen >>>

aan de muren. De vader van Jef had hiervoor niet de minste aandacht. In een grote zaal stond daar, midden een prachtig decor, een nog mooier stillevens uitgesteld op een schildersezal. Eerste prijs: Jef Verheyen! Nar is toen bijna “van zijn stokje gegaan”. Een kunstschilder en geen huisschilder. Weg dromen, weg opvolging. Later stond vader Nar echter wel achter de beslissing van zoon Jef. In Lier werd de basis gelegd van een kunstenaarsloopbaan.

De kunstenaar...

Door de tijdelijke oogziekte in zijn jeugd had Jef Verheyen de grote waarde van het licht, van het kunnen zien, ontdekt. “Lux est lex” werd zijn lijfspreuk. Licht is essentieel. Ivo Michiels, een van zijn beste vrienden, vertelt in een van zijn boeken hoe Jef als kind de tuin inging met een pot verf, eigenlijk geen tuin of bomen zag, maar alleen het verschil zag tussen binnen en buiten. Hij bestreek op kinderhoogte de boomstammen met verf... en “zag” zo de boom.

Jef wilde absoluut schilderen. Hij ging naar de Antwerpse academie, waar hij zich gedurende vier jaar vervolmaakte. Ook daar was het niet allemaal rozengeur en maneschijn. De doeken en de verf die Jef gebruikte, werden door moeder Mitteke en vader Nar gemaakt. Ook de rest van het gezin maakte zich hierbij nuttig. Mitteke Tip was trouwens een specialiste in het aanmaken en mengen van verven.

Jef Verheyen werd één van de centrale figuren in de schilderkunst uit de tweede helft van vorige eeuw. Als eenvoudige buitenjongen je waar maken tussen al de groten, zagezegd van betere “komaf”, was zeker geen eenvoudige opdracht. Met weinig financiële middelen zette Jef koppig door.

... en zijn geschiedenis

Jef Verheyen was 16, toen hij thuis ging lopen en in Antwerpen belandde. Hij had geen geld, alleen de klederen die hij droeg. Slapen tus-

sen de houtstapels van de dokken, schilderen voor de schippersvrouwen: het waren harde tijden. Jef huwde toen hij 22 was. Hij vestigde zich in een armoedige woning in de Antwerpse Rubensstraat. Hij ging éénkleurig, monochroom, vooral het licht schilderen en noemde dat “essentiële schilderkunst”. Jef reisde veel, oogstte onder andere succes in Italië, Polen en Duitsland, en kwam in contact met buitenlandse kunstenaars die in zijn richting dachten (Lucio Fontana, Manzoni, Yves Klein...) In 1960 was hij medeoprichter van de “Nieuwe Vlaamse School”. In 1970 nodigde men hem uit om in Amerika drie van zijn werken tentoon te stellen in de befaamde “Carnegie International” tentoonstelling. Voor deze tentoonstelling werden slechts 40 kunstenaars uit de ganse wereld uitgenodigd, Jef was één van hen. Men is nooit sant in eigen land, zeker niet in Brussel. In 1980, toen zijn faam al lang in het buitenland gevestigd was, kreeg hij in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten een grote overzichtstentoonstelling.

Afscheid in de Provence

In 1974 vestigde Jef zich met vrouwtje Dani Franquet in St. Saturnin d’Apt, een vredig, bergachtig dorpje in de Franse Provence. Het gaf hem nieuwe impulsen voor zijn schilderkunst. Hij overlijdt er in 1984, in volle strijd... tijdens een judokamp! Jef is dan 51. Hij ligt begraven in Croagnes in een oud graf dat hij met zijn huis had aangekocht.

Jef Verheyen schilderde het licht om licht te brengen in zijn leven en om te ontsnappen aan de dagelijkse somberheid. Hij heeft het zich kunnen veroorloven zichzelf te zijn en te blijven. Zijn werken blijven over hem getuigen.

Jef Hermans.

Op zoek naar het graf van Jef Verheyen...

Juni 2002 zijn we met vakantie in Zuid-Frankrijk. Wanneer we het stadje Apt in de Vaucluse bereiken, vragen we ons af of het niet in deze streek was dat Jef Verheyen, de Nijlense Jef Tip, gestorven is. Hoe heette het dorpje ook weer waar Jef gestorven was? St. Saturnin lez Apt, op 9 km. van Apt, ja dat was het! “Willen we eens op zoek gaan naar zijn graf?” vraag ik. Mijn medereiziger gaat meteen akkoord.

Het is een heerlijke streek om te verblijven. Je begrijpt dadelijk waarom schrijvers en kunstenaars naar hier willen komen. Je voelt zo de rust over je komen. Al het jachtige valt van je af, je wordt kalm en voelt je één worden met de mooie natuur.

Het niet zo grote kerkhof is vlug gevonden. We beginnen ieder een rij af te gaan, zoekend naar het graf van Jef Verheyen. Een kwartier later hebben we het hele kerkhof afgezocht maar niets gevonden. Wel is ons opgefallen dat er verscheidene graven zijn waarop geen naam voorkomt, alleen een nummer. We wisselen van rij en controleren nogmaals de graven van gans het kerkhof om zeker te zijn, echter zonder resultaat.

Als we het kerkhof verlaten, komt er juist een begrafenisstoet aan. We laten eerbiedig de rouwende familie voorbijgaan. Misschien is dit onze kans om het graf van Jef alsnog te vinden. We vragen het aan de begrafenisondernemer of aan de pastoor! Dus wachten we tot de eerste personen het kerkhof verlaten. Een man in zwarte broek en zwart hemd. Ik denk: “Dat is de priester, die zal misschien iets weten.” Ik vraag hem meteen of hij een Vlaamse kunstschilder kent die hier in 1984 overleed? “Nee,” is het antwoord. “Maar”, zegt hij, “hebt u

Het graf van Jef Verheyen.

een adres? Ik heb op mijn bureau al de adressen! Komt u maar af, ik ben zo op mijn kantoor.” Mijn metgezel wil het, voor we naar het dorp gaan, ook eens aan de grafdelver vragen. Die weet misschien meer. Maar ook hij weet niet waar Jef Verheyen begraven ligt. Nu ja, het was dan ook al 18 jaar geleden. Dan maar naar het kantoor van de vriendelijke man, die de postmeester blijkt te zijn. Ook hij weet het niet. Maar op het gemeentehuis, dààr zouden ze ons wel kunnen helpen, dààr kende men het nummer en de namen van de graven.

Op dus naar het gemeentehuis. We wachten geduldig onze beurt af en worden geholpen door een vriendelijke vrouw. Weet zij waar wij het graf van Jef Verheyen, de Vlaamse kunstschilder, kunnen vinden? “O, jazeker, in onze deelgemeente Croagnes, zes kilometer van hier.” We vragen ook meteen waar Jef woonde en of er geen plannetje van de gemeente is waarop wij dan de ligging van zijn huis kunnen aanduiden. Ze zegt ons dat we moeten zoeken naar het huis “Les

Het huis van Jef in de Provence.

Talons”. Ook op het kerkhof moeten we zoeken naar de naam “Talons”, het grafnummer is 5d. We danken voor de informatie. Onze zoektocht kan nu echt beginnen.

Zes kilometer verder zien we het kerkje van Croagnes, een honderd meter hoger, verscholen tussen de bossen. De gehuchtjes hier tellen nauwelijks enkele losse huizen, soms meer dan een kilometer van elkaar verwijderd. We vinden het kerkhof, helemaal afgelegen in de bossen. En we ontdekken zerk 5d, oud en helemaal verweerd. Men kan nog nauwelijks enkele letters ontcijferen: er moet gestaan hebben: “*Famille Talons*”. Geen spoor dus van de naam Verheyen. Toch staan we voor zijn graf, want ook de naam van zijn huis was: “Les Talons”. In Frankrijk zou het de gewoonte zijn met het huis ook de bijhorende grafkelder te verkopen, al lijkt ons dat niet meteen vanzelfsprekend. Minstens zou men dan een nieuw naamplaatje moeten aanbrengen, maar hier is dat duidelijk niet gebeurd...

Ik ben het bos langsgegaan, heb enkele veldbloemen geplukt en samen met een olijftakje op het graf gelegd. Het was voor mij een ontroerende ervaring, daar in Zuid-Frankrijk, ver van Nijlen. Dat Jef daar zo ver van huis ligt, naamloos. Misschien heeft hij het zo gewild, maar ik denk dat ik de plicht heb daar iets aan te doen.

We zijn dan zijn huis “Les Talons” gaan zoeken en hebben het drie kilometer verder gevonden. Een buurman zegt ons: “Jef, dat was mon ami!” De man was erg ontroerd: “Het is allemaal zo triestig verlopen. Eerst is Jef gegaan, daarna zijn vrouw Dani. Die ligt hier niet begraven. Haar wens was dat haar as uitgestrooid zou worden in de zee.”

Ik neem foto’s van het graf en het huis mee naar Nijlen. “Dag, Jef,” zeg ik, “ik zal in Nijlen over u spreken en ik hoop nog eens terug te komen om uw graf een naam te geven...”

Pol Van Camp.

Jefs credo

In een interview verwoordde Jef Verheyen ooit zo zijn “credo”:

“Ik geloof niet in definitieve dingen. Je moet alleen eerlijk zijn met jezelf en je werk, dan klopt alles. Een schilderij in een ruimte die ontstaat. Ik sta er voor, ik hoop dat er een idee zal komen. Ik moet het eerst zien voor ik kan beginnen te werken, wat ik schilder is een duidelijke projectie van een idee of beeld.

Ik ben nu ruim vijftientig jaar bezig. Ik lees veel, ik denk, ik schilder, ik maak dingen, dat verandert je. En je probeert, steeds opnieuw, rusteloos, eindelijk iets te maken wat precies is en juist. Het is een beetje als judo doen. Ik ben één dan, alle bewegingen die je doet vormen een totaliteit, in het begin doe je die stuntelig, maar daarna groeit er harmonie en doeltreffendheid in.

Daar gaat het om. Er zijn periodes dat ik het weet, dat ik begrijp waar ik mee bezig ben. Maar anderen zoeken in mijn werk dikwijls zaken die er niets mee te maken hebben. De mensen willen altijd alles verplaatsen, ze aanzien het voor iets wat het niet is, ze projecteren er van alles in. Ik ben bezig met schilderkundige problemen, ik schilder niet moralistisch op turelutistisch. Ik heb mijn handen vol met de schildersproblemen. Ik ben een perfectionist in mijn vak. Kan ik ook niet verhelpen. En je moet natuurlijk geloven in wat je doet, anders hou je het niet vol.

Ik ben er in geslaagd voor mezelf niet de gemakkelijke weg te kiezen, wel de moeilijkste, de idiootste misschien, maar er toch te komen... Vroeger noemde men mij in Antwerpen het rood licht, een allusie op een schilderij van me. Dat vind ik godverdomme nu nog een compliment. Van al die grote lichten van toen blijft er nu niemand meer over. Hun licht is uit.”

Een vierde molen in Nijlen?

In Poemp 11 en 12 (1985) had Pol Van Camp het al over drie Nijlense molens “vergroeid met landschap en volk, waarvan de ze de vlijtige dienaars waren”. Aan de toen besproken serie voegen we nu een vierde molen toe, wellicht op Nijlens grondgebied gelegen, en wellicht de oudste : een watermolen in de Netevallei.

Mogelijke sporen hiervan vinden we terug in verschillende Nijlense toponiemen, zoals *Molenbroek*, *Molenstraat*, *Molenvatje*, *Molenvaart*, enz. Misschien ook in de naam *Mol-ter-Nete*, alhoewel die benaming kan wijzen op droge, mulle grond. Deze “taalsporen” leiden naar de beemden ten noorden van de Kleine Nete in de omgeving van Sas 2.

Op een kaart van meester Van Camp, hertekend door Marc Verreydt (zie detail onderaan), staat de watermolen op de Nete getekend^(*). Vermits we hier over een molen spreken waarvan de oorsprong zeer, zeer oud is, moet de ligging ervan niet noodzakelijk op de huidige loop van de Nete gezocht worden. Het zou zeer goed kunnen dat de bedding van de rivier zich hier, zoals op zovele andere plaatsen, in de loop van de eeuwen verplaatst heeft. Of draaide de

molen op een of andere beek (de *Molenbeek*?). Het blijft dan ook de vraag of het om een Nijlense, dan wel Vierselse molen gaat.

Bevel

Op Bevels grondgebied stond geen enkele molen. Aan het oeroude goed Carolusberg was een windmolen verbonden. Maar die stond op Nijlens grondgebied. Ook de Hillebrugmolen, een vanuit Bevel goed bereikbare watermolen, stond op de Grote Nete juist voorbij de gemeentegrens, op Itegemse grond.

Kessel

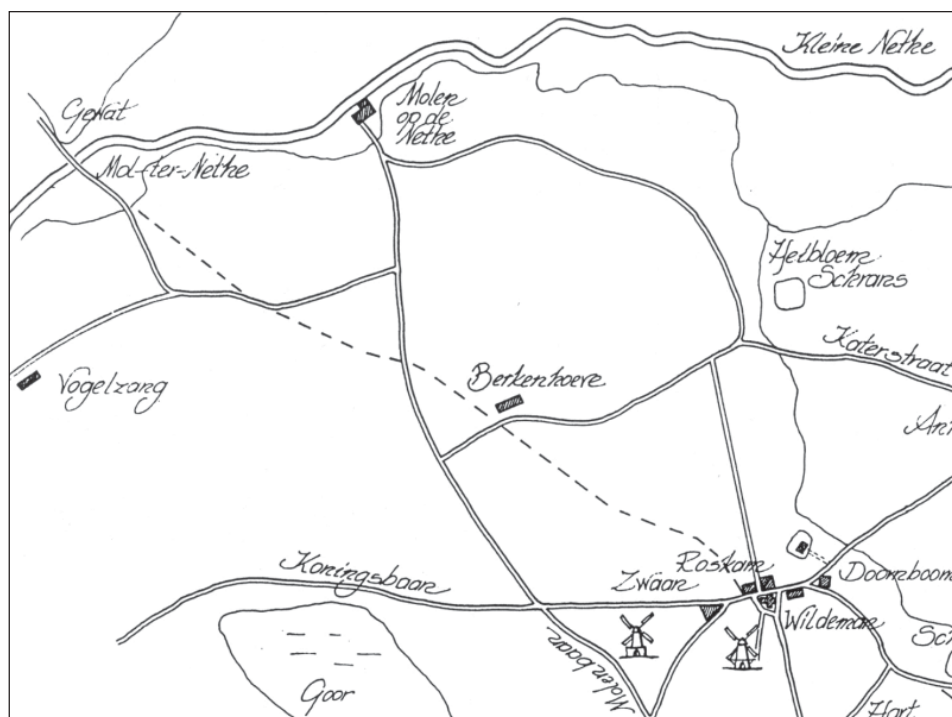
Kessel daarentegen had van ouds een “bedderen” of houten molen op de Molenberg, op het kruispunt van de oude Dorpsstraat – Stationssteenweg – Terlakenweg, waar vroeger de dorpskom begon. Het eerste spoor van een molen vinden we terug in

1244. Vervolgens wordt hij vermeld in de eerste helft van de 14de eeuw. In 1416 wordt hij gesitueerd *tusschen de kerkcke en de mulen naest de hoeve des heylichs geestes van lyere*, in het midden van de oude dorpskom. Op 1 augustus 1674 werd de molen door een geweldige stormwind tegen de grond gesmakt, samen met 28 huizen en schuren (zonder de beschadigde te tellen!). Ook de oogst werd verwoest, tot grote verslagenheid van de dorpingen. In 1915 is de molen door oorlogsomstandigheden vervallen geraakt. (Werd hij in brand gestoken?). In 1927 wordt hij volledig afgebroken. De *teerlingen*, de vier stenen funderingsblokken waarop de molen rustte, waren van roestbruine ijzermaalsteen, wat wijst op zijn zeer oude oorsprong. De familie Wellens, die onmogelijk uit de Kesselse geschiedenis kan weggedacht worden, hield minstens een eeuw lang de molen in beweging.

Smoutmolen

Kessel bezat ook een *smoutmolen*. Die werd uitgebaat in de *Smoutmolenhoeve*, een belangrijke, en naar men vertelde, ook mooie, oude schanshoeve. Iets na 1900 werd zij afgebroken en vervangen door een nieuwe, die op haar beurt in 1914 zou verdwijnen. De oudste vermelding gaat terug tot de 16de eeuw. Smout werd gestampt uit koolzaad en diende onder andere om de huiskamer te verlichten met wat men vroeger “smoutpeerkens” noemde. In de

hoeve, zo wordt gezegd, werd regelmatig de mis opgedragen tijdens de *besloten tijd* (einde 18de eeuw) toen de kerk gesloten was en er geen openbare kerkdiensten mochten gehouden worden.

De Stenen Molen

De derde Kesselse molen was de *stenen molen* die in 1842 werd opgetrokken. Om de twee jaar werd hij *gewitkalkt*. Een tijdlang ging in Kessel de processie van de ene molen naar de andere. Aan beide molens stond dan een rustaltaar opgesteld. In 1871 deed molenaar Helsen een aanvraag om een *stoomtuig* aan te brengen, met een motor van 12 pk, *dienend tot het malen van graan, schors in een gebouw tegen de molen*. Dan kon ook gemalen worden, wanneer er onvoldoende wind was. Later werd dat “stoomtuig” vervangen door een “armgasmotor”, die enkele jaren geleden overgebracht werd naar het molenmuseum in Essen... waar hij weer bedrijfsklaar werd gemaakt! Tijdens een najaarsstorm in 1919 verloor de molen zijn kap en zijn 28 meter lange wieken. De typische molenberg verdween eveneens. Op het einde van de tweede wereldoorlog sloeg vlakbij een vliegende bom in. De romp scheurde, maar bleef tot vandaag staan. Was hij nadien nog een hele tijd in gebruik, dan staat hij nu verlaten. Wacht hij misschien op betere tijden, op een andere bestemming?

Omstreeks 1865 – 1870 was Felix Helsen – Van Brandt molenaar. Sinds 1905 is de molen eigendom van de familie Keersmaekers, die ook de molenaars leverde.

Rosmolen

In de 19de eeuw was er nog een rosmolen in Kessel. Dat is een molen die door een paard in beweging wordt gebracht.

Watermolens waren de eerste molens in onze gewesten. Zij zijn dus ouder dan windmolens. De eerste molens waren van hout. De stenen molens werden pas later gebouwd, vooral in

de 19de eeuw. Motoren, aangedreven door stoom, gas of elektriciteit brachten een ware revolutie in het maalbedrijf. Een zelfde verhaal geldt voor de “slijpersmolens”... maar dat konden onze lezers eerder in De Poemp vernemen!

Frans Lens.

(*) Ook Meester Van Camp heeft ooit naar sporen van een watermolen gezocht. In een fraai geschreven verslag over een fietstocht van 9 oogst 1985 schrijft hij onder meer : “Het tweede sas. – De Nete splitst zich hier in een recht stuk en een halve cirkel, terugkerend naar de moederloop. Hier werd een klein eilandje in de rustige natuur geboren. In het midden prijkt een mooie woning, verrassend verscholen tussen prachtig groen. (...) Op het rechte stuk van de loop achter het huis stond het nu volledig afgebroken tweede sas. Bij aanpassingswerken aan het woonhuis werden oude funderingen ontdekt, mogelijk van een watermolen. Deze veronderstelling wordt gestaafd door toponiemen als Molter-neet (molen ter Nete?) en Molenvaartstraat in de omgeving. Wie zal hier duidelijkheid scheppen?”

Bronnen:

Holemans en Lemmens : Molens der Zuiderkempen

Holvoet : Geschiedkundige toponomie van Lier

Salvator, Kessels cultureel tijdschrift De Poemp, tijdschrift DF-Heemkring Nijlen

Eigen verzamelde toponiemen

Lezers schrijven

In vorige Poemp beschreef Frans Lens hoe in 1914 de Sint-Willibrorduskerk verwoest werd, een zeppelin op 1 oktober van dat jaar boven de forten van Oelegem vloog, enige obussen de Nijlense dorpskom troffen en tenslotte, hoe een man van Bouwel werd getroffen en ter plaatse stierf. Lezer Herman Cools kent deze man. Hij schrijft :

Het betrof Gilliam Edmondus Wijns, een huisschilder uit Bouwel. Hij werd getroffen door een loden projectiel, dat door het Belgische leger vanuit het fort van Kessel afgevuurd werd op de zeppelin. Edmond Wijns liet een weduwe, Amelia Verbeeck, en twee kinderen, Bertha en Jos, achter.

Amelia Verbeeck, door haar kleinkinderen “ons peitje” geheten, vertrok snel naar Engeland en bleef daar verder tijdens de oorlogsjaren. Bij haar terugkeer naar Nijlen werd er naar het graf van haar man gezocht. Het werd nooit gevonden. Zoon Jos Wijns bleef in Nijlen wonen, zijn zus trouwde en trok naar Grobbendonk.

Ik herinner me een en ander nog goed. Enkele tientallen jaren geleden ben ik er nog in gelukt “ons Peitje” het weduwepensioen, waar ze lang recht op had, te laten trekken voor haar in 1914 jammerlijk overleden echtgenoot.

*Mensen aan
De Poemp*

Jos Bastiaens, 03.481.81.90
Hypoliet Budts, 03.481.69.27
Walter Caethoven, 03.481.85.70
Hendrik Claes, 03.481.82.58
Flor Dieltjens, 03.481.70.41
Herman Engels, 03.481.84.11
Jef Hermans, 03.411.02.78
Frans Lens, 03.480.04.81
Rosette Rymanants, 0479.436.614
Jos Thys, 03.411.21.98
Pol Van Camp, 03.481.74.38
Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Mathilde Van der Hoeven, alias *Tille Bakes*, dochter van *den Bakes*, jawel, bezorgde ons onder meer bijgaande foto van een klasje uit de “bewaarschool 1924” van de Nijlense nonnekesschool. Een klad van de kleutermeisjes kwamen op hun 80ste in het jaar 2000 nog eens samen. Ook daarvan hebben we een foto. Plezant, toch?!

We herkennen op de bovenste foto, van links naar rechts :

achterste rij : Jos Claes, Jules Vervoort, -?, -?, Jos Op de Beeck, -?, -?, Johanna Laenen, Julia Lenaerts, Pauline “van Jos Van Poepel”, -?, -?, Mathilde Van der Hoeven, Maria Van Tendeloo,

vierde rij : Gust Geens, -?, -?, -?, Louis Colen, -?, Marcel Stabel, Frans Wats, -?, Marcel Cools, Sus Van Peer, -?,

derde rij : -?, Maria Derboven, -?, Gusta De Swert, -?, -?, Netteke Cambré, Gusta De Doncker, Cecile Noeninckx, -?, Lieckens, Jeanne Van Tendeloo, Marie Van den Eynde, Madeleine Barré (*later echtgenote van Jef Helsen*),

tweede rij : Gusta Van den Bergh, Linneke Loos, -?, -?, Rachel Voets, Gusta Lieckens (*later echtgenote van Fonne Kwes*), Maria “van de Grune”, Maria Schuurmans, Gusta Faes, Mit Van Looy, Josefa Van Mengsel,

Gusta De Doncker, Maria Hermans, eerste rij : Fonske “van den David”, -?, -?, -?, Lemmens, Gust Nelis, Karel Lieckens, Fons Lieckens, -?, -?.

Wie kan onze vraagtekens invullen?

Wie kent ze nog?

Op deze foto uit het jaar 2000 herkennen we, van links naar rechts, volgende 80-jarige dames:

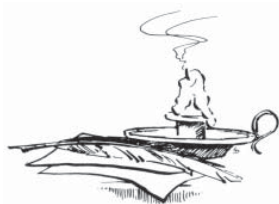
achterste rij : Anna Nijs (*echtgenote Dillen*), Gusta De Doncker, Lisa Meeus, Julia Davidson, Van Tendeloo, Gusta Lieckens, Maria Schuurmans, Julia Lenaerts “van den Boot”, Alice Van den Bergh, Lisa Schippers, Martha Storms,

tweede rij : Anna De Smet (*echtgenote Jos Hoes*), Fille Van Tendeloo, Polien Bergmans, Lien Smits, -?, Johanna Laenen, Maria Derboven, Marie Van Immerseel,

eerste rij : Rachel Voets, Filomena Van Regenmortel, Mit Van Looy.

De Poemp dankt Tille Van der Hoeven van harte voor de bijdrage!

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Flor Dieltjens, Jef Hermans, Frans Lens, Pol Van Camp

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Druk : Mil Van de Sande

Eindredactie : Rik Claes